

Posudok oponenta na habilitačnú prácu PaedDr. Ivety Boržíkovej, PhD.

Pohybové kompetencie ako atribút konceptuálneho modelu pohybovej gramotnosti v mladšom školskom veku.

Pracovisko: Fakulta športu, Prešovská univerzita v Prešove

Vedný odbor: športová edukológia

Oponent: prof. PaedDr. Jozef Liba, PhD., Prešovská univerzita, Pedagogická fakulta

Nezastupiteľnosť pravidelného pohybu ako pozitívnej hodnoty zdravého životného štýlu je doložená empiricky i výskumne. Platí, že cieľavedomá a primeraná pohybová aktivita predstavuje podstatnú súčasť vonkajšej stimulácie, ktorá je určujúca pre telesný potenciál, pre psychosociálnu rovnováhu, pre adaptačný rámec každodenného života. Obmedzovanie až absencia pohybovej aktivity ako výsledok civilizačných vplyvov prináša nedostatok stimulov pre optimálny fyzický a mentálny rozvoj.

Hypokinéza objektívne „podporovaná“ technologizáciou a digitalizáciou života sa stáva jednou z hlavných príčin neuspokojivého zdravotného stavu populácie, znižovania pohybového potenciálu u detí a mládeže, nárastu zdravotných oslabení, ako aj sociálno patologických javov ako subnormných prejavov v spoločensky uznávaných štandardoch. Príčiny uvedeného trendu (stavu) nemajú monokauzálnu ani lineárnu pozíciu. Patria k nim zmena záujmových preferencií, nedostatok voľného času, alebo jeho nevhodný obsah a štruktúra, malý záujem, až nezáujem rodičov o cieľavedomé pohybové aktivity, pokles záujmu o tradičné pohybové činnosti, ekonomická selekcia populácie, tlak médií a ďalšie príčiny.

V intenciách uvedeného nepriaznivého vývoja rastie zodpovednosť školy na všetkých stupňoch pôsobenia, keďže platí, že škola kvantitou a kvalitou svojho edukačného pôsobenia nemá v spoločenských štruktúrach analógiu. Pozitívnu a významne suportívnu pozíciu v existujúcich formách pohybovej edukácie môžu nepochybne získať podporné pohybové programy, ktoré predstavujú cieľavedomý intervenčný vstup do zabehnutých edukačných stereotypov.

Vzhľadom na formulovaný vzťahový rámec považujem prácu zameranú na hľadanie možností pozitívnej podpory pohybovej gramotnosti, pohybových kompetencií detí (žiakov) mladšieho školského veku za aktuálnu a z teoretického i praktického hľadiska za potrebnú.

Habilitačná práca je rozdelená na teoretickú a empirickú časť so subkapitolami usporiadanými v logickej následnosti. **Teoretická časť** prináša slušné penzum informácií, dokumentuje zodpovedajúcu erudovanosť autorky, jej zorientovanosť v príslušnej literatúre, jej

zaujatost' vo vzťahu k postihnutiu multikauzálnych aspektov riešeného problému a vytvára vhodné východisko pre časť výskumnú. K tejto časti práce mám niektoré pripomienky:

- úvod práce zrozumiteľne formuluje aktuálnosť témy, jej spoločenskú závažnosť a potrebnosť, keďže zdýrazňuje naliehavosť zmeny paradigmy telesnej a športovej výchovy u žiakov mladšieho školského veku. Už tu sa objavuje „vsunutie“ (konštatujem podobnú odchýlku aj v ďalších častiach práce) pojmu ... inklúzia, ktorý je úplne mimo vzťahového rámca predloženého textu (tiež 1.4.2);
- koncept pohybovej gramotnosti prináša celý rad prístupov, definícií a charakteristík vedených ambíciou postihnúť komplex súvislostí. Výsledkom je všeobsahujúci mix cieľov, prejavov, atribútov (pohybová gramotnosť - celoživotná pohybová aktivita, školská edukácia, výkonnostné, rekreačné aspekty, poznatkové, kompenzačné, ekonomické, emočné, postoje, sociálne, zdravotné, preventívne, etické atribúty... Takýto prístup vyúsťuje do otázky – čo je teda pohybová gramotnosť? – schopnosť, spôsobilosť, kompetencia, zručnosť, dispozícia, hodnota, pohybový potenciál, aká je tu úloha motivácie, sebavedomia, etc. Autorka mohla (mala) uplatniť komparatívnu a kritickú analýzu na prezentovanie spoločného menovateľa uvedených charakteristík;
- určite sa žiadala poučená prezentácia pozície, cieľov a úloh vyučovacieho predmetu telesná a športová výchova v rámci ISCED1 a aplikačná prezentácia prozdravotných projektov realizovaných v školskom kurikule – napr. Cesta k emocionálnej zrelosti, Kým nie je príliš neskoro, Ako poznám sám seba, Filipove dobrodružstvá, Zdravie hrou, Prečo som na svete rád/rada, Sladkosti závislosťou, Mlieko pre školopovinné deti, Adamko hravo-zdravo, Nenič svoje múdre telo, etc., ktoré predstavujú konštruktívne podporné intervencie aj do oblasti pohybovej výchovy a tým do oblasti pohybovej gramotnosti;
- očakávam, že habilitantka vysvetlí príčinu (ny) zaradenia subkapitoly 1.4.2. Ak sa už autorka rozhodla implementovať do textu inklúziu, sociálne znevýhodnenie, špeciálne výchovnovzdelávacie potreby (1.5.4), potom sa žiadala odborná a pritom kritická sumarizácia doposiaľ poznaného a realizovaného, keďže inklúzia je vo fáze skôr hľadania priechodnej stratégie v podmienkach primárnej edukácie. Ide o koncepciu, filozofiu, stratégiu plnú otázok a nie odpovedí;
- subkapitola 1.6.1.1 opätovne „ponúka“ škálu prienikov v termínoch (pojmach) – pohybová kompetencia, motorická spôsobilosť, pohybová spôsobilosť, motorická úroveň, pohybový výkon, motorická kompetencia. Ambícia vedeckosti tu súvislosti skôr zamotáva ako objasňuje;

- o uvádzam, že ponuka akýchkoľvek edukačných stratégií je dominantne determinovaná osobnosťou učiteľa, jeho profesionálnou a osobnostnou kompetenciou. Zvlášť významná je jeho pozícia na primárnom stupni vzdelávania. Komplexnosť prístupu si preto žiadala pregnantnú charakteristiku komplexu učiteľských kompetencií vrátane zdravotne preventívnej (pohybovej) kompetencie;
- o nepovažujem za adekvátne kúskovanie textu na subkapitoly v rozsahu 1 strany – s. 44 - 49

Empirická (výskumná) časť práce vymedzuje výskumné zameranie. K tejto časti práce mám nasledujúce návrhy, pripomienky a hodnotiace stanoviská:

- o formulovanie výskumného problému má svoje metodologické atribúty – problém má byť formulovaný konkrétne, jednoznačne a ako otázka, ktorá sa pýta na existenciu vzťahu medzi premennými (napr. Chráska, 2010, 2014). Habilitantka opakuje charakteristiky pohybovej gramotnosti, pritom sa stráca zrozumiteľnosť jej výskumného zámeru (... aktualizácia teoretických východísk, ... atribúty motorickej gramotnosti, ... diverzifikácia, ... identifikácia vzťahov v motorike dieťaťa,... priebeh a podmienky jeho motorického učenia. Očakávam, že autorka v priebehu obhajoby uvedie *konkrétny výskumný problém*;
- o hypotézy nevychádzajú z relevantnej operacionalizácie premenných (hypotéza má reflektovať penzum už poznaného) – H1; H2; H4; H5. Prezentovaný prístup v predloženej práci čiastočne limituje možnosti dosiahnutia autentického, komplexného a validného výsledku. Relevantná vo vzťahu k výskumnej ambícii autorky je H6, aj keď závislá premenná (základné pohybové kompetencie), je vo vzťahu k pôsobeniu nezávisle premennej veľmi široká, komplikujúca možnosti verifikácie;
- o oceňujem prepracovanosť uplatneného intervenčného pohybového programu. Zaujíma ma jeho pôvod, štrukturovanie, možný predvýskum, modifikácia);
- o výsledkovo výskumná časť práce prináša rad faktografických údajov a poznatkov. Konštatujem ale, že množstvo štatistických výpočtov a grafov výsledky zneprehľadňuje. Ide o zabehnutý „rituál“ vedeckosti, pri ktorom sa nezriedka stráca názor, stanovisko, komparácia, hodnotenie, odporúčanie, teda kvalitatívna analýza a interpretácia kvantitatívnych ukazovateľov, teda zisteného - platí to o to viac, že habilitantka je dlhoročná odborníčka v uvedenej oblasti pôsobenia;
- o záver práce mal priniesť selektívnu procedúru v zmysle explicitne formulovaných výsledkov verifikácie hypotéz (*prijatie, zamietnutie*). Opätovne je toto hodnotenie (výsledok) potrebné hľadať v texte;
- o odporúčania pre teóriu a prax, okrem uvedených, mali (mohli) implikovať konkrétne výstupy vo vzťahu k edukačnej realite škôl.

Otázky:

1. Ako by ste vysvetlili formuláciu ... v intenciách kompetenčných požiadaviek pohybovej gramotnosti ? (s.31)
2. Ako by ste formulovali obsah pojmu „pohybová gramotnosť“ ?
3. Ako by ste vysvetlili absenciu pojmu Pohybová gramotnosť v cieľoch predmetu Telesná a športová výchova v ISCED ?
4. Ako by ste konkretizovali a vysvetlili vplyv intervenčného pohybového programu – uvádzate - došlo k zlepšeniu *všetkých základných charakteristík pohybových kompetencií* v experimentálnom súbore (s. 111) ?

Záver:

Formulované pripomienky, odporúčania a hodnotiace stanoviská nie sú vedené snahou nenáležite kritizovať nesporne náročnú a precízne spracovanú tému. Ide o potrebu upozorniť a poradiť. Oceňujem najmä snahu habilitantky prejsť od mapovania stavu k ambícii cieľavedomo vstúpiť do aktuálnej reality pohybovej edukácie detí (žiacov) mladšieho školského veku.

Autorka svojim stupňom poznania, prístupom, úsilím a osobným zaujatím splnila podmienky a požiadavky kladené na habilitačné pokračovanie v odbore Športová edukológia. Habilitačnú prácu odporúčam prijať k obhajobe v rámci habilitačného pokračovania v tomto odbore a po jeho úspešnom absolvovaní odporúčam udelenie vedecko-pedagogického titulu docent.

Prešov 25. 02. 2020

prof. PaedDr. Jozef Liba, PhD.